

ORSZÁGOS TALÁLMÁNYI HIVATAL
ELNÖK
Eln. 64/1989/I.

E L Ő T E R J E S Z T É S

a Minisztertanácsához

az újításokról

Egyetért:

BM	Ilcsik Sándor
HM	Mórocz Lajos
IM	Borics Gyula
IpM	Vörös Árpád
KeM	Dunai Imre
KÖHÉM	Udvari László
KVM	Varga Miklós
MÉM	Szabó Ferenc
MM	Stark Antal
SZEM	Bánfalvi István
OT	Harsányi Imre
PM	Madarasi Attila
KNEB	Antalóczy Albert
Legf. Bír.	Csiky Ottó
Legf. Ü.	Szabó István
ÁBMH	Jendrolovics Pál
ÁH	Vissi Ferenc
MNB	Bódy László
OMFB	Geleji Frigyes
KSH	Hoós János
MTA	Láng István
OMMF	Sólyom Ferenc
KIOSZ	Molnár György
MGK	Zányi Jenő
MTESZ	Henczi Lajos
OKISZ	Köveskúti Lajos
SZÖVOSZ	Szilvasán Pál
TOT	Eleki János
DEMISZ	Kracsun Csaba
SZOT	Kósáné Kovács Magda
TDDSZ	Bánvölgyi György

ELŐTERJESZTÉS

a Minisztertanácshoz

az újításokról

I.

A Minisztertanács - a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság elnökének a találmányok és újítások hasznosításáról szóló jelentését követően - 3002/1989. határozatával elrendelte az újításokról szóló 10/1983. (V. 12.) MT rendeletnek az igazságügyminiszterrel egyetértésben történő korszerűsítését.

A határozat értelmében a felülvizsgálat célja a gazdálkodó szervezetek autonóm döntéseinek erősítése, összhangban a deregulációs intézkedésekre irányuló törvényhozással.

A megjelölt célok kapcsolatban vannak a gazdálkodó szervezet fogalmának (Ptk. 685. § c./ pont) változásával, a piacorientált gazdaság, a vállalkozói magatartás feltételeinek megteremtésére irányuló törekvésekkel.

Az újításokról szóló hatályos jogszabály alapvető vonása, hogy nem a vállalatok belső motivációira, hanem a kötelezésre, külső állami számonkérésre épül, rendelkezései alapvetően kogens jellegűek.

A korábbi merev bérszabályozási rendszer mellett az újítások díjazása kiegészítő jogcímmé vált a kreatív munkatársak megfelelő anyagi elismerésére.

A szakszervezetek társadalmi irányító szerepe folytán pedig az újítási tevékenység politikai-mozgalmi jelleget kapott.

A fejlett piacgazdaságú országokban az újítási tevékenység általában belső vállalati szabályozás körébe tartozó kategória; kivételes az olyan helyzet, amikor az újítási javaslat díjazásáról központi jogszabály is említést tesz (pl. NSZK).

Ma még a hazai gazdálkodó szervezetek nem mindegyike rendelkezik a teljeskörű önállóságához szükséges iparjogvédelmi tájékozottsággal, számos esetben a piaci kényszerítő erők is csak korlátozottan érvényesülnek, s a műszaki alkotó tevékenység bérrendszeren belüli elismerésének lehetőségei is kötöttebbek.

Ezért a központi szabályozás fenntartása jelenleg még mindenképpen indokolt.

A kormány által megjelölt céloknak az átalakulóban lévő gazdasági-társadalmi viszonyok között egy alapvetően diszpozitív és keretjellegű jogszabály felel meg, amely kellő mozgásteret biztosít a gazdálkodó szervezetek autonóm döntései számára, ugyanakkor megőrzi és garantálja az alkotói érdekek, alanyi jogok védelmét is.

A tervezet ezért csak az újítási viszony legalapvetőbb csomópontjait szabályozza; nem tartalmaz sem a tevékenység állami illetve szakszervezeti irányítására, sem pedig a gazdálkodó szervezetek belső rendjére (az újítási javaslatok benyújtására, elbírálására, a vezető feladataira) vonatkozó rendelkezéseket.

II.

A tervezett jogi szabályozás főbb elvei a következők.

1. A tervezet hatálya valamennyi gazdálkodó szervezetre, a gazdasági társaságok minden formájára is kiterjed.

Lényeges új vonása a tervezetnek, hogy a rendelet hatályát a belső viszonyokra korlátozza; azaz csak a gazdálkodó szervezettel munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban álló személy által előterjesztett javaslat lehet újítás.

Ebből következik, hogy külső személyek know-how jellegű szellemi alkotásaikat, ismereteiket és tapasztalataikat nem újításként, hanem a polgári jog általános szabályai szerint bocsáthatják a gazdálkodó szervezetek rendelkezésére (1.§).

2. A tervezet az újítás fogalmát lényegében a hatályos jogszabálynak megfelelően határozza meg.

Változatlan a relatív (vállalaton belüli) újdonság, valamint a műszaki illetőleg szervezési jelleg követelményének tartalma.

A szervezési jelleg értelmezése a szakterületek sajátosságaihoz igazodik; pl. a pedagógiai módszerek szervezési intézkedéseknek számítanak.

Új a tervezetben, hogy a gyakorlatban értelmezhetetlenek bizonyult "hasznos eredmény" helyett az "előny" feltételt használja. Ez a nemzetközi gyakorlatban széles körben alkalmazott fogalom alkalmasabb annak kifejezésére, hogy az újítások nemcsak pénzben mérhető eredményt jelenthetnek.

Az előny értelmezését a tervezet a felek rendelkezése körébe utalja (2.§).

3. A szerzősége és az újítási javaslattal kapcsolatos jogalapításra vonatkozó rendelkezések - garanciális jelentőségük miatt - továbbra is szükségesek, azokat a tervezet egyszerűsített formában tartalmazza (3., 4.§).

4. Az újítással való rendelkezési jog kérdésében a tervezet - a nemzetközi gyakorlathoz igazodva - a szellemi alkotás "szolgálati jellegét" tekinti rendező elvnek.

A munkaköri köteleesség körében kidolgozott újítással a gazdálkodó szervezet, az e körön kívüli újításával pedig az újító rendelkezik.

A gazdálkodó szervezet ebben az utóbbi esetben is igényt tarthat az újítás hasznosítására, amely joga az egyszerű licenciának felel meg (5.§).

5. Az újítási díjra a tervezet nem határoz meg irányadó mértékeket.

A szerződéses szabadság elve alapján csupán az arányosság érvényesüléséhez ad kiindulópontot azzal a rendelkezéssel, hogy a díjat az előnnyel és az újítónak az előny eléréséhez nyújtott hozzájárulásával arányosan kell meghatározni.

A díjszámítás módját sem írja elő kötelezően a tervezet; a díjat ki lehet kötni pl. az önköltség illetőleg az árbevétel százalékában, vagy egy összegben is ki lehet fejezni.

Az "újitói hozzájárulás" fogalom bevezetése - a nemzetközi gyakorlatban kialakult módszert követve - annak a szempontnak a figyelembevételét jelenti, hogy az újitásból származó előny részben az újitó, részben pedig a gazdálkodó szervezet tevékenységének eredményeként jön létre.

A tervezet szerint a díjazási rendelkezések diszpozitív jellegűek, azoktól a felek - a gazdálkodó szervezet és az újitó - szerződésben eltérhetnek.

A gazdálkodó szervezetek vállalkozói autonómiájának erősítése érdekében a tervezet megengedi továbbá, hogy a díjazásra vonatkozó előírásoktól el lehessen térni általános szerződési feltételekben is; amelyek akár az újitási szabályzat részévé is tehetők.

Az általános szerződési feltételekre vonatkozó jogszabályi előírás (Ptk. 209. §) garanciát nyújt a gazdálkodó szervezet olyan magatartása ellen, amellyel indokolatlan egyoldalú előnyökre törekszik az újitókkal szemben.

A jogszabálytól való eltérés lehetősége egészen odáig terjed, hogy ilyen értelmű megállapodás esetén az újitó - munkaviszonyából származó jövedelmére tekintettel - újitási díjat külön nem igényelhet.

A rendelet - egyébként is keretjellegű - díjazási előírása tehát "háttér-szabályként" érvényesül abban az esetben, ha szerződés, általános szerződési feltétel, illetve újitási szabályzat nem tartalmaz eltérő rendelkezéseket.

Ez a szabályozás felel meg mind a vállalati önállóság, mind az újitói jogvédelem szempontjainak (6. §).

6. A tervezet - szerződés alapján - lehetőséget nyújt az újitások hasznosítását vagy átadását munkaköri kötelességen kívül előmozdító közreműködők díjazására (7. §).

7. Összeférhetetlenség miatt a magasabb vezető állású dolgozók díjazásának megállapításához - bármely gazdálkodó szervezetenél egységesen - a munkáltatói jogokat gyakorló szerv hozzájárulását írja elő a tervezet (8. §).

8. Garanciális jelentőségű, hogy az újítással összefüggő viták eldöntése bírósági útra tartozik.

A gazdálkodási önállóságból egyértelműen következik ugyanakkor, hogy a bíróság a gazdálkodó szervezetet az újítás hasznosítására illetőleg átadására a továbbiakban sem kötelezheti.

A permegelőzés érdekében a felek szakértői véleményt kérhetnek az Országos Találmányi Hivatal újítási és találmányi szakértői testületétől (9. §).

9. A tervezet fenntartja az újítók erkölcsi elismerésének hagyományos formáit (10. §).

III.

Határozati javaslat

A Minisztertanács az újításokról szóló, előterjesztett rendelet-tervezetet elfogadja, és elrendeli annak a Minisztertanács rendeleteként a Magyar Közlönyben való kihirdetését.

B u d a p e s t , 1989. június 30.

Dr. Pusztai Gyula sk.
az Országos Találmányi Hivatal
elnöke

Mellékelve: a rendelet tervezete

A Minisztertanács
.../1989. (.....) MT
rendelete
az újításokról

1. §

E rendelet hatálya a gazdálkodó szervezetekre (Ptk. 685.§ c/ pont), valamint a velük munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban álló személyekre és azok szerzőtársaira terjed ki.

2. §

Újítás a gazdálkodó szervezetnél új, számára előnnyel járó, műszaki illetőleg szervezési megoldás.

3. §

(1) Újító az, aki a megoldást tartalmazó javaslatot kidolgozta.

(2) Újítónak - az ellenkező bizonyításáig - azt kell tekinteni, aki a javaslatot elsőként nyújtotta be a gazdálkodó szervezethez.

4. §

(1) Az újítási javaslatra akkor lehet jogot alapítani, ha az legalább a javaslattevő nevét és a megoldás lényegét tartalmazza.

(2) Újítói jogokat legkésőbb a hasznosítás megkezdésétől vagy az átadástól számított hat hónap elteltéig benyújtott újítási javaslat alapján lehet érvényesíteni.

5. §

(1) A munkaköri kötelesség körében, illetve az eszközeivel kidolgozott újítással a gazdálkodó szervezet rendelkezik.

(2) A gazdálkodó szervezet igényt tarthat az újítás hasznosítására akkor is, ha azzal egyébként az újító rendelkezik.

6. §

(1) Az újítót az előnnyel és az annak eléréséhez nyújtott újítói hozzájárulással arányos újítási díj illeti meg.

(2) Az újító díjazására a gazdálkodó szervezettel kötött szerződése irányadó; a szerződésben, illetőleg a gazdálkodó szervezet által alkalmazott általános szerződési feltételekben a rendeltől el lehet térni.

7. §

Az újítás hasznosítását vagy átadását előmozdító, munkaköri kötelességen kívül végzett közreműködői tevékenységért szerződés alapján jár díjazás.

8. §

Ha az újító vagy a közreműködő a gazdálkodó szervezet magasabb vezető állású dolgozója, az újítással összefüggő díjazás megállapításához a munkáltatói jogokat gyakorló szerv hozzájárulása szükséges.

9. §

(1) Az újítással összefüggő jogviták eldöntése bírósági útra tartozik; a bíróság a gazdálkodó szervezetet az újítás hasznosítására vagy átadására nem kötelezheti.

(2) Az Országos Találmányi Hivatal újítási és találmányi szakértői testülete megbízás alapján szakértői véleményt ad olyan újítási díjazási ügyben, amelyben bírósági eljárás még nem indult.

10. §

(1) Nagy jelentőségű újítás vagy rendszeres újítói tevékenység elismeréseként a miniszter (országos hatáskörű szerv vezetője) és az Országos Találmányi Hivatal elnöke együttesen a "Kiváló Újító" kitüntetés arany, ezüst vagy bronz fokozatát adományozhatja.

(2) Az újítási tevékenység fejlesztésében kiemelkedő eredményt elért személyeknek a miniszter (országos hatáskörű szerv vezetője) kitüntető díjat adományozhat.

11. §

(1) Ez a rendelet 1990. január 1. napján lép hatályba; egyidejűleg az újításokról szóló 10/1983. (V. 12.) MT rendelet és az azt módosító 19/1985. (IV.13.) MT rendelet hatályát veszti.

(2) Ha a rendelet hatálybalépése előtt az újítás díjazására vagy a közreműködésre a szerződést megkötötték, a hasznosítás megkezdődött vagy az újítást átadták, a szerződéskötés, a hasznosítás illetőleg az átadás időpontjában hatályos rendelkezéseket kell alkalmazni.